

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

14. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>

Науковий керівник: доцент кафедри державно-правових дисциплін Міжнародного гуманітарного університету, доктор юридичних наук, доцент *Тицька Яна Олександрівна*

Басюк Ю. М.

аспірант кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Адвокатська професія в Україні знайшла своє визнання. Адвокат в Україні — це незалежний фахівець у галузі права, який надає правничу допомогу тим особам, які об'єктивно не можуть самі собі зарадити, а також в інших випадках, коли участь адвоката у судовому процесі є обов'язковою. Незважаючи на різноманітні інституційні проблеми, адвокатура України залишається однією з найстійкіших опор громадянського суспільства та демократичної держави.

Немалим чином таким своїм становищем адвокатура України завдячує адвокатській етиці. Адвокатська етика в Україні врегульована на досить високому рівні. Насамперед, це пояснюється тим фактом, що питання формування і впровадження норм адвокатської етики сьогодні належать до виключної компетенції органів адвокатського самоврядування. Такими повноваженнями може вирізнятися адвокатура не кожної європейської держави.

Необхідно підкреслити прогресивність адвокатської етики в Україні. Так, процес розроблення етичних правил адвокатської діяльності незалежної України розпочався насправді ще до офіційного проголошення відновлення незалежності Української держави. Першоосновою сучасних Правил адвокатської етики справедливо можна вважати установчий з'їзд Спілки адвокатів України, який відбувся 29.09.1990. Одним із завдань Спілки адвокатів України було розроблення та поширення норм адвокатської етики, адже Україна завжди тяжіла до європейських цінностей, що пояснюється бурхливим та стрімким розвитком української державності.

Хоча, незважаючи на таку прагматичність адвокатської спільноти, перші правила адвокатської етики були розроблені лише з плином років. Так, 01.10.1999 Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури

при Кабінеті Міністрів України у відповідності до Указу Президента «Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури» затвердила Правила адвокатської етики [1], які були рекомендовані Спілкою адвокатів України.

Як справедливо зазначає із цього приводу Я. В. Фляжнікова «ухвалення перших Правил адвокатської етики відзначилось значним успіхом для української адвокатури, адже вони стали невід'ємним елементом світової демократичної спільноти. Правила адвокатської етики вмістили у собі важливі положення щодо врегулювання адвокатської діяльності з боку моральності у невизначених ситуаціях, закріпили принципові засади дисциплінарної відповідальності та й загалом стали суттєвим внеском для адвокатури України як професійної спільноти» [2, с. 30].

Ухвалення нових Правил адвокатської етики 17.11.2012 Установчим з'їздом адвокатів України [3] було зумовлене ухваленням чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4], оскільки виникла об'єктивна потреба привести у відповідність вказані нормативні акти.

Одразу необхідно зазначити, що оновлення профільного законодавства позитивно відобразилось на системі адвокатури України, оскільки адвокатська діяльність набагато жвавіше, якщо порівнювати з іншими правничими професіями, здатна реагувати на динамічні зміни правового регулювання прав і свобод людини і громадянина.

09.06.2017 Звітно-виборним з'їздом адвокатів України було затверджено чинні Правила адвокатської етики [5]. Процедура їхнього розроблення та ухвалення стала наслідком непоодиноких обговорень й суперечок в адвокатській спільноті.

Незважаючи на різного роду дискусії з приводу змістовного наповнення і практичної реалізації чинних норм адвокатської етики, необхідно підкреслити, що адвокатська етика в Україні віднайшла своє досить детальне врегулювання. Так, значна увага була приділена принципам адвокатської етики, які беззаперечно визнаються першоосновою морально-етичної складової правового статусу адвоката. Застосування таких принципів належним чином екстрапольоване на відносини адвоката із суб'єктами, із якими він взаємодіє у процесі своєї професійної діяльності. Тобто, адвокати мають у своєму розпорядженні досить конкретні та актуальні вимоги, які слугують орієнтиром для побудови поведінки адвоката у різних ситуаціях — у професійній та позапрофесійній площинах.

Вказане підтверджується тим, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правила адвокатської етики є двома безпосередньо взаємопов'язаними документами, які регулюють діяльність адвокатів в Україні. Обидва названі нормативно-правових

акти впливають один на одного: закон передбачає необхідність існування Правил адвокатської етики, підкреслюючи їхню важливість, а Правила сприяють реалізації принципів, закріплених у законі, розширюють їхній перелік, забезпечуючи високий рівень професійної етики адвокатів. Таким чином, галузевий закон і Правила адвокатської етики разом створюють комплексну та різнорівневу систему регулювання адвокатської діяльності в Україні.

З огляду на сказане Правила адвокатської етики в Україні дійсно у значній мірі відповідають міжнародним стандартам. Це обумовлено кількома важливими факторами.

По-перше, міжнародні стандарти адвокатської етики спрямовані на захист прав людини та забезпечення доступу до правосуддя, адже це одні з основних завдань адвокатури як інституту, що визначено відповідним чином на законодавчому рівні.

По-друге, національні та міжнародні адвокатські асоціації активно співпрацюють між собою, обмінюючись досвідом та розробляючи спільні стандарти. Це сприяє уніфікації правил адвокатської етики у різних країнах. Адвокатура у кожній демократичній державі, зокрема і в Україні, прагне до постійного самовдосконалення шляхом запозичення та імплементації позитивного іноземного досвіду у досліджуваній сфері.

Необхідно підкреслити, що будь-яке порушення норм адвокатської етики негативно позначається на авторитеті усієї адвокатури загалом, оскільки до адвокатської професії існує підвищена увага з боку суспільства.

Порушення норм адвокатської етики визнається законодавцем у п. 3 ч. 2 ст. 34 профільного закону як дисциплінарний проступок, за який адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності. Дисциплінарна відповідальність адвоката є важливим запобіжником, який стимулює адвоката дотримуватись встановлених правил поведінки. Саме потенційна дисциплінарна відповідальність відіграє одну з найвагоміших ролей у формуванні поведінки адвоката, особливо у позапрофесійній сфері.

Незважаючи на існування дієвого механізму притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, а також обізнаність адвокатів про нього, порушення адвокатами правил адвокатської етики не є рідкістю. Адвокати іноді дозволяють собі прояви непрофесійного спілкування, неналежного ставлення до суб'єктів, із якими адвокат здійснює безпосередню взаємодію, тощо. Особливо гостро така проблема проявляється під час участі адвоката у судовому процесі.

Відносини адвоката із суддею, прокурором, іншим адвокатом нерідко вирізняються підвищеною конфронтацією. Уміння адвоката тримати свою поведінку в рамках морально-етичних норм вимагає від нього значної психологічної стійкості та витримки. Велика кіль-

кість випадків порушень адвокатами правил адвокатської етики свідчить про недостатню підготовленість адвокатів до роботи в умовах професійних конфліктів, суперечок та дискусій.

Такий стан речей є наслідком низки об'єктивних та суб'єктивних чинників. Адвокатська діяльність в окремих ситуаціях потребує настільки глибокого підходу та використання певного інструментарію неформальних засобів (які при цьому не мають виходити за межі законності), що межі допустимої та етично виправданої поведінки адвоката перестають бути чіткими. Зокрема, коли адвокат розуміє, що правосуддя у конкретному випадку ґрунтується не на верховенстві права, а на приватних інтересах певної особи чи групи осіб, що, на жаль, не є рідкістю. При цьому ситуація може бути ускладнена тим, що допустимі законні методи реагування на подібні випадки не призведуть до реального результату через складність процедури, розтягнутість у часі, відсутність прямих доказів тощо. Іншим прикладом може бути адвокат, який працює у невеликому місті чи селищі, і внаслідок цього у нього зростає загроза виникнення потенційного конфлікту інтересів через те, що з абсолютною більшістю осіб, із якими доводиться співпрацювати у процесі виконання доручення клієнта, особливо у суді, адвокат є особисто знайомий.

Схожих прикладів досить багато. Очевидно, що сьогодні адвокатська етика не має вичерпних і точних рішень кожної подібної ситуації. Тому, на мою думку, під час професійного навчання саме на психологічну та емоційну складову професії адвоката слід робити більший наголос. Більше того, відповідні акценти доцільно робити також і протягом підвищення кваліфікації адвокатів. Паралельно із цим необхідно проводити постійну прикладно-методичну роботу з оновлення норм адвокатської етики та надання відповідних роз'яснень. Адвокатська етика не є і не може бути статичною, вона повинна оперативно реагувати на виникнення нових правовідносин, учасником яких стає адвокат, з метою недопущення нанесення шкоди авторитетові адвокатури.

Список використаної літератури

1. Правила адвокатської етики : схвалені Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України 01.10.1999 (втратили чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001699-99#Text>.
2. Фляжнікова Я. В. Історіографія правового регулювання правил адвокатської етики новітнього часу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. № 36. С. 29–31.
3. Правила адвокатської етики : затверджені Установчим З'їздом адвокатів України 17.11.2012 (втратили чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0003418-12#Text>.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами та доповненнями станом на 01.02.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
5. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним З'їздом адвокатів України 09.06.2017 (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 15.02.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.

Науковий керівник: доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук **Бондар Ірина Вадимівна**

Чорний М. М.

аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗНАЧЕННЯ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «ЧЕФЕРИН ПРОТИ СЛОВЕНІЙ» В АСПЕКТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН АДВОКАТА ТА ПРОКУРОРА У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Взаємовідносинам адвоката та прокурора у судовому процесі завжди приділялась особлива увага в науковій літературі. Хоча ці суб'єкти виступають процесуальними опонентами, їх об'єднує спільна мета — забезпечення верховенства права в державі та досягнення завдань судочинства. Межі взаємодії цих двох представників правничої професії визначені міжнародними стандартами, процесуальними кодексами, профільними законами, морально-етичними нормами тощо. До прикладу, Правила адвокатської етики містять окремий розділ — Розділ IV, який регулює поведінку адвоката у відносинах із судом *та іншими учасниками судового провадження*. В ньому закріплено обов'язок адвоката дотримуватись принципів незалежності, законності, чесності та добропорядної репутації. На відміну від ПАЕ, Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів не містить окремого розділу присвяченого взаємовідносинам прокурора із судом та іншими учасниками судового процесу. Утім, він містить ст. 26 «Взаємовідносини з органами судової влади» та ст. 27 «Взаємовідносини з іншими учасниками судочинства». Відповідно до ст. 27, у відносинах з іншими учасниками судочинства (у тому числі адвокатами) прокурор повинен дотримуватися ділового стилю спілкування, виявляти принциповість і витримку.

Юрченко Я. М.

Психологічна підтримка адвокатів у період війни: новий
напрямок адвокатського самоврядування 375

Секція 4
ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА
ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА

Кузьменко С. Є.

Адвокатура як покликання 380

Макаренко О. Ю., Морозов Є. Є.

Використання оціночних суджень адвокатом як підстава
притягнення його до дисциплінарної відповідальності 381

Глушкова Д. В.

Професійна етика адвоката в цифрову епоху: питання
комунікації та конфіденційності 385

Чекмарьова Л. Ю.

Етичні та психологічні особливості комунікаційної діяльності
адвоката в суді 387

Нестерчук Л. П.

Чесність та добропорядна репутація як один з основних
принципів адвокатської етики 390

Тимошенко М. В.

Деякі аспекти професійної етики та юридичної
відповідальності адвоката 394

Тодорич І. В.

Модернізація деонтологічних та етичних вимог
до адвокатської діяльності у призмі цифрової трансформації
сучасного суспільства 396

Басюк Ю. М.

Адвокатська етика: особливості розвитку 400

Чорний М. М.

Значення рішення ЄСПЛ у справі «Чеферин проти Словенії»
в аспекті врегулювання взаємовідносин адвоката та прокурора
у судовому процесі 404

Айткулова А. Р.

Етика адвоката в епоху соціальних мереж: межа
між саморекламою та порушенням стандартів 407